

דרשה לליל חג סוכות תש"ע בנושא:

ברכת 'לישב בסוכה'

מאת הרב דוד אברהם ספקטור

חג שמח וברוכים הבאים לכל האושפזין העלאין, האורחים היקרים שבאו לשמוח אתנו בחג. נברר ביחד את גדרי ברכת 'לישב בסוכה' ומתי יש לומר אותה.

לשון הברכה היא: "לישב בסוכה".

האם יש לברך אותה רק אם ממש **יושבים** בסוכה, כפי שכתוב בתורה "בסכת תשב", ישיבה ממש (ערוך השלחן תרמ"ג, ג) וכלשון הברכה "**לישב** בסוכה" וכך סובר הרמב"ם או לישב בסוכה זה כמו להתיישב בארץ, שזה כולל נוסף לישיבה על הקרקע של ארץ ישראל או על כסא נח, גם שינה בארץ, וגם טיול בארץ שמצווה ללכת בה לפחות ד' אמות. וכך סובר הרא"ש: "דוודאי אין לשון תשבו ישיבה ממש, דאז כשאוכל **מעומד**, לא יתחייב לברך! אלא "תשבו" הוא לשון "עכבה" (כלומר להישאר, להתיישב במקום) כמו "ותשבו בקדש ימים רבים". ובדיוק כך מגדיר השו"ע (תרל"ט, א) המצוה לישב בסוכה: "כיצד מצות ישיבה בסוכה, שיהיה אוכל ושותה וישן ו**מטייל** ודר בסוכה כל שבעת הימים". הדעה השניה היא גם דעת הגר"א, הגאון מוילנא שאומר שמצות ישיבת סוכה דומה למצות ישיבת הארץ: "שתי מצוות נתנו להם לישראל שנכנסים בהם עם כל גופם. ואלו הן: סוכה וארץ ישראל. רמז לכך יש בתהילים (עו, ג) 'ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון'. 'ויהי בשלם' – איזוהי מצוה שהיא בשלמות בכל גופו: 'סוכו', היא מצות סוכה. 'ומעונתו בציון' – לדור בציון, היא מצות ישיבת ארץ ישראל."

אכן הגר"א היה נאה דורש וגם נאה מקיים ובעצמו התחיל לנסוע לארץ ישראל, אבל באמצע הדרך חזר הביתה, אבל תלמידי הגר"א עלו על פי הדרכתו ארצה וחידשו את הישוב היהודי בירושלים. ועד היום רבים מאנשי הישוב הישן בירושלים נוהגים כמנהגי הגר"א.

כמו שהגר"א היה מחבב מאד את מצות ישוב הארץ, כך היה מחבב מאד את מצות ישיבת הסוכה. ומסופר(תוספת מעשה רב) שכשהיה הגר"א בבית האסורים בחג הסוכות, בגלל מלשינות, התאמץ בכל כוחו ורץ ממקום למקום והחזיק בריסי עיניו ועשה כל התחבולות כדי שלא לישון מחוץ לסוכה אפילו שנת ארעי עד שהשיבו אותו בסוכה.

הגר"א היה מברך כל פעם שנכנס לסוכה, אפילו מאה פעמים ביום. מכל מקום גם לשיטתו יש רק לברך מחדש אחרי יציאה גמורה, שלא על מנת לחזור לסוכה. וכך מבאר במשנה ברורה את שיטת הגר"א: "כשבירך בסוכה ויצא לעשות ענינו ולא לחזור תיכף באופן שהיה יציאה גמורה וא"כ הרי הסיח דעתו מן המצוה וכשיחזור אח"כ צריך לברך שנית ואפילו מאה פעמים ביום. כשנכנס אע"פ שאינו אוכל שם מברך שהרי גם הישיבה והעמידה שם היא מצוה דהוי 'כעין תדורו'. ודוקא שיצא יציאה גמורה אבל אם יצא לעשות צרכיו או להביא דבר לסוכה (כגון מאכל מהמטבח לסוכה) אין צריך לברך שהרי לא הסיח דעתו". מאיפה לומד הגר"א שבכל פעם שנכנס לסוכה יש לברך מחדש. זה הוא למד מברייתא במסכת סוכה (מו.): "תנו רבנן: **נכנס** לישב בה (בסוכה) אומר ברוך אשר קדשנו וציונו לישב בסוכה." אבל הרמב"ם (סוכה ו, יב) מדייק שרק מברך אם **נכנס כדי לישב** בסוכה, אבל לא אם נכנס כדי לטייל בסוכה: "כל זמן שיכנס **לישב בסוכה** כל שבעה מברך קודם שישב (אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה). ופסק השלחן ערוך (תרמ"ג, ב) כרמב"ם רק בליל חג סוכות הראשון, הערב: "להרמב"ם, מקדש **מעומד** ומברך: לישב בסוכה, **ויושב**, ואח"כ מברך זמן (ברכת שהחיינו). "ומשמע מהמשנה ברורה (תרמ"ג, ס"ק ה) שגם האשכנזים ינהגו כן בקידוש בלילה הראשון וכך דעת הגר"א בביאורו (ע' ביאור הלכה שם). ומובא בשם השל"ה (מ"ב שם): "וראו לומר ברכה דסוכה בקול במשיכה **בניגון** כשאר ברכות דקידוש וה"ה בכל שאר ברכות ירגיל לומר **בקול רם** כי הקול מעורר הכונה."

אמנם ככלל השלחן ערוך (תרל"ט, ח) לא פוסק כרמב"ם וכגר"א שיש לברך ברכת לישב בסוכה כל פעם שנכנס לסוכה אלא פוסק כרבנו תם (שמובא ברא"ש ובמרדכי ובטור) שיש לברך 'לישב בסוכה' רק לפני שאוכל בסוכה דבר שמחייב אותו בברכת 'לישב בסוכה' כמו לחם או עוגה. ולפי שיטה זו יש להבין לשון הברכה 'לישב בסוכה' בצורה פשוטה לישב כדי לאכול ולא לישב מלשון התיישבות שכולל גם מה שלא קשור לאכילה, כמו שינה וטיול. וכך פוסק השלחן ערוך (תרל"ט, ח): "נהגו שאין מברכים על הסוכה אלא בשעת אכילה." (שו"ע תרמ"ג, ג) "ונוהגים לברך על הסוכה אחר ברכת המוציא, קודם שיטעמו." וטעם מנהג זה (מ"ב שם) "דברכה שמברכים אח"כ על האכילה היא פוטרת הכל שהיא העיקר והיא פוטרת השניה והטיול והלימוד שכולם טפלים לה." לפי שיטה זו של רבנו תם אדם שנמצא כל היום בסוכה ואינו אוכל לחם או עוגה אינו מברך לישב בסוכה, ומקיים מצות ישיבה בסוכה בלי ברכת המצוה. לכן כדי למנוע מצב כזה משלב המשנה ברורה דעת הגר"א שתמיד יש לברך כשנכנס לסוכה עם דעת רבנו תם שרק בשעת אכילה לחם או מזונות יש לברך לישב בסוכה וכותב: "נכון הדבר לצאת גם דעת הפוסקים הראשונים ולא

לישב כך בלי ברכה ועל-כן תיכף בבואו מביהכ"נ יברך על דבר שהוא מחמשה מינים ויאכל ממנו מעט יותר מכביצה (57.6 גרס, רוגלה זה 50 גרס) ויברך לישב בסוכה."

וילדי השכונה מחמירים מאד במצוה הזו וכל שנה בליל סוכות הם עוברים מסוכה לסוכה ומצפים בצדק לעוגה טובה כדי שיוכלו לברך לישב בסוכה והם נוהגים בזה כדעת המגן אברהם שהליכה מסוכה לסוכה נחשב כהפסק ומחייב ברכה מחדש וכל-שכן שאין בדעתם לחזור מיד לסוכה הראשונה אלא להיפך הם ממשיכים הלאה לבקר בעוד סוכות כדי לזכות את משפחות השכונה באושפיזין עליאין.

מה יעשה אדם כשהוא בא לבקר בסוכה של חברו ולא מציעים לו מזונות ולא לחם, אלא כוס קולה או ויסקי בלבד ? האם ינהג עכשיו כדעת הגר"א ויברך על עצם הישיבה בסוכה או ינהג כמנהג העולם כדעת רבנו תם ולא יברך לישב בסוכה, עד שהמארח יבין את הרמז ויביא לו עוגה טעימה.

נראה שיברך אחרי שמתייאש מהמארח ברכת לישב בסוכה כדעת הגר"א בתקוה שהמארח יבין עכשיו את הרמז ויביא לו עוגה ויצא ידי חובה גם של מנהג העולם כדעת רבנו תם. וכך משמע בחיי אדם שכותב :

"כשיצא יציאה גמורה לאחר אכילה וחוזר ונכנס **ולא יאכל** עד הערב וקודם האכילה יצטרך עוד הפעם לצאת לביהכ"נ דבזה ג"כ לכו"ע **צריך לברך** (לישב בסוכה, אף שלא אכל מזונות או לחם)." וזה כשיטת הגר"א.

ניתן לסכם הלכה למעשה שמנהג העולם להצמיד את ברכת לישב בסוכה לאכילה, הוא רק כשיש לחם או מזונות, אבל אם אין לחם או מזונות יברך בכל מקרה על עצם הישיבה והטיוול או שינה בסוכה. נסיים בסיפור על ר' חיים עוזר שבא לסוכתו בעל השרידי אש, הרב יחיאל ויינברג. ר' חיים עוזר לא הרגיש טוב ובחוץ היה מאד קר. וכיון שמצטער פטור מהסוכה, הוא נשאר בבית וביקש מבני הבית להביא לאורח הגדול סעודה מכובדת בסוכה. אבל אחרי כמה דקות פתאום נכנס ר' חיים עוזר בעצמו לסוכה ובא לאכול עם האורח. תמה על זה בעל השרידי אש ושאל אותו : הלא כב' לא מרגיש טוב ומצטער פטור מהסוכה ולמה בא עכשיו לסוכה בקור הגדול. השיב לו ר' חיים עוזר : הפטור של מצטער נאמר רק במצות סוכה ולא במצות הכנסת אורחים שיש מצוה להנעים את האורח ולשבת איתו בסוכה.

נזכה גם אנחנו בחג הזה לקבל את כל האורחים, הן האושפיזין העלאין והן האורחים הפשוטים בשמחה ובמאור פנים. *חג שמח.*